

Міністерство освіти і науки України
Університет Григорія Сковороди в Переяславі

Економічний вісник університету

Збірник наукових праць
учених та аспірантів

Випуск 52

<https://doi.org/10.31470/2306-546X-2022-52>

Заснований у 2006 році
Видається чотири рази на рік

Переяслав
2022

У збірнику опубліковані наукові статті з актуальних питань сучасної економіки, національної економіки України, економічної теорії, фінансів, бухгалтерського обліку, управління, маркетингу, розвитку підприємництва, аграрної економіки, функціонування фінансової системи і соціальної сфери, теорії і практики досліджень у галузі сучасних навчально-методичних технологій підготовки фахівців.

Для наукових працівників, викладачів, студентів економічних спеціальностей, працівників фінансово-кредитних установ та підприємницьких структур.

Редакційна рада: Мармоль Л. О., докт. екон. наук (головний редактор);

Гордей О. Д., докт. екон. наук; Горошкова Л. А., докт. екон. наук; Ігнатенко М. М., докт. екон. наук; Калюга Є. В., докт. екон. наук; Кириленко О. П., докт. екон. наук; Кужелєв М. О., докт. екон. наук; Лук'яненко І. Г., докт. екон. наук; Марченко О. А., докт. екон. наук; Пасічний М. Д., докт. екон. наук; Тропіна В. Б., докт. екон. наук; Череп А. В., докт. екон. наук; Чугунов І. Я., докт. екон. наук; Язлюк Б. О., докт. екон. наук; Леваєва Л. Ю., канд. екон. наук; Макарчук І. М., канд. екон. наук; Малишко В. В., канд. екон. наук; Паламарчук О. М., канд. екон. наук; Рибаківа Т. О., канд. екон. наук; Слюсар С. Т., канд. екон. наук; Чабан Г. В., канд. екон. наук; Кучеренко С. Ю., канд. екон. наук (відп. секретар).

Міжнародна редакційна рада: В. Воронов докт. соц. наук (Латвія); А. Ігнасяк-Шульц докт. екон. наук (Польща); А. Левітська докт. екон. наук (Республіка Молдова); В. Меньшиков докт. соц. наук (Латвія); М. Піотровська-Трибулл докт. екон. наук (Польща); М. Хітов докт. економіки (Болгарія); В. Юшчіус докт. соц. наук (Литва).

Рекомендовано до друку Вченою радою Університету Григорія Сковороди в Переяславі. Протокол № 8 від 17 березня 2022 року.

Постановою президії ВАК України від 10 лютого 2010 р. № 1-05/1 збірник наукових праць «Економічний вісник університету» внесено до нового переліку наукових фахових видань України, в яких можуть публікуватися результати дисертаційних робіт з економічних наук на здобуття наукових ступенів доктора і кандидата наук.

Наказом Міністерства освіти і науки України № 1021 від 7 жовтня 2015 р. відповідно до рішення Державної атестаційної колегії Міністерства освіти і науки України від 29 вересня 2015 року збірник наукових праць «Економічний вісник університету» перереєстровано як фахове наукове видання України, в якому можуть публікуватися результати дисертаційних робіт з економічних наук на здобуття наукових ступенів доктора і кандидата наук.

Наказом Міністерства освіти і науки України № 1301 від 15 жовтня 2019 р. відповідно до рішення Атестаційної колегії Міністерства освіти і науки України від 15 жовтня 2019 року збірник наукових праць «Економічний вісник університету» внесений до Переліку наукових фахових видань України, категорія «Б».

Адреса редакційної колегії:

08400, м. Переяслав, вул. Сухомлинського, 30, к. 107.

Засновник та видавець: Університет Григорія Сковороди в Переяславі.

Художник обкладинки: Попенко О.В.

Коректор: Рибаківа Т.О.

Верстка: Сердюк А.В.

Підписано до друку 18 березня, 2022 року. Формат 60х84/8.

Папір офсет. №1.

Гарнітура тип Arial. Друк офсетний. Ум. др. арк. 23,60.

Обл.-вид. арк. 23,11. Наклад 100 примірників.

Університет Григорія Сковороди в Переяславі.

08400, обл. Київська, м. Переяслав, вул. Сухомлинського, 30.

Свідоцтво про внесення до Державного реєстру суб'єктів видавничої справи

(реєстрація: серія KB, №12268-1152 Р від 01.02.2007; перереєстрація: серія KB, №21383-11183 ПР від 17.06.2015.)

Тел./факс +38(044) 293-11-17; +38(068) 355-83-20; e-mail: ekon.dek@ukr.net

Сайт збірника наукових праць: <https://economic-bulletin.com>

Періодичне наукове видання «Економічний вісник університету»

зареєстроване в міжнародній базі даних періодичних видань:

ISSN 2306-546X (print)

ISSN 2414-3774 (online)

Key title: Ekonomičnij visnik universitetu

Abbreviated key title: Ekon. visn. univ.

Індексування і реферування: Україніка Наукова, Джерело.

Міжнародні інформаційні та наукометричні бази даних: Directory of Open Access Journals (DOAJ), ERIH PLUS, IDEAS/RePEc, Index Copernicus International (ICI), Central and Eastern European Online Library (CEEOL), Ulrich's Periodicals Directory (CША), Google Scholar, Research Bible, Національна бібліотека України імені В.І. Вернадського, Українські наукові журнали.

Министерство образования и науки Украины
Университет Григория Сковороды в Переяславе

Экономический вестник университета

Сборник научных трудов
ученых и аспирантов

Выпуск 52

<https://doi.org/10.31470/2306-546X-2022-52>

Основан в 2006 году
Издается четыре раза в год

Переяслав
2022

В сборнике опубликованы научные статьи по актуальным вопросам современной экономики, национальной экономики Украины, экономической теории, финансов, бухгалтерского учета, управления, маркетинга, развития предпринимательства, аграрной экономики, функционирования финансовой системы и социальной сферы, теории и практики исследований в области современных учебно-методических технологий подготовки специалистов.

Для научных работников, преподавателей, студентов экономических специальностей, работников финансово-кредитных учреждений и предпринимательских структур.

Редакционный совет: Мармуль Л. А. докт. экон. наук (главный редактор);

Гордей О. Д., докт. экон. наук; Горошкова Л. А., докт. экон. наук; Игнатенко Н. Н., докт. экон. наук; Калюга Е. В., докт. экон. наук; Кириленко О. П., докт. экон. наук; Кужелев М. А., докт. экон. наук; Лукьяненко И. Г., докт. экон. наук; Марченко О. А., докт. экон. наук; Пасечный Н. Д., докт. экон. наук; Тропина В. Б., докт. экон. наук; Череп А. В., докт. экон. наук; Чугунов И. Я., докт. экон. наук; Язлюк Б. О., докт. экон. наук; Леваева Л. Ю., канд. экон. наук; Макаруч И. Н., канд. экон. наук; Малышко В. В., канд. экон. наук; Паламарчук О. Н., канд. экон. наук; Рыбакова Т. А., канд. экон. наук; Слюсар С. Т., канд. экон. наук; Чабан Г. В., канд. экон. наук, Кучеренко С. Ю., канд. экон. наук (отв. секретарь).

Международный редакционный совет: В. Воронов, докт. соц. наук (Латвия); А. Игнасьяк-Шульц, докт. экон. наук (Польша); А. Левитская, докт. экон. наук (Республика Молдова); В. Меньшиков, докт. соц. наук (Латвия); М. Пиотровская-Трибулл, докт. экон. наук (Польша); М. Хитов, докт. экономики (Болгария); В. Юшчиус, докт. соц. наук (Литва).

Рекомендован к печати Ученым советом Университета Григория Сковороды в Переяславе. Протокол № 8 от 17 марта 2022 г.

Постановлением президиума ВАК Украины от 10 февраля 2010 г. № 1-05/1 сборник научных трудов «Экономический вестник университета» внесен в новый перечень научных профессиональных изданий Украины, в которых могут публиковаться результаты диссертационных работ по экономическим наукам на соискание ученых степеней доктора и кандидата наук.

Приказом Министерства образования и науки Украины № 1021 от 7 октября 2015 г. в соответствии с решением Государственной аттестационной коллегии Министерства образования и науки Украины от 29 сентября 2015 г. сборник научных трудов «Экономический вестник университета» перерегистрирован как профессиональное научное издание Украины, в котором могут публиковаться результаты диссертационных работ по экономическим наукам на соискание ученых степеней доктора и кандидата наук.

Приказом Министерства образования и науки Украины № 1301 от 15 октября 2019 г. в соответствии с решением Аттестационной коллегии Министерства образования и науки Украины от 15 октября 2019 г. сборник научных трудов «Экономический вестник университета» внесен в Перечень научных профессиональных изданий Украины, категория «Б».

Адрес редакционной коллегии:

08401, г. Переяслав, ул. Сухомлинского, 30, к. 107.

Учредитель и издатель: Университет Григория Сковороды в Переяславе.

Художник обложки: Попенко А.В.

Корректор: Рыбакова Т.А.

Верстка: Сердюк А.В.

Подписан к печати 18 марта 2022. Формат 60х84/8.

Бумага офсет. № 1.

Гарнитура тип Arial. Печать офсетная. Ум. п.л. 23,60.

Обл.-изд. л. 23,11. Тираж 100 экземпляров.

Университет Григория Сковороды в Переяславе

08400, Киевская обл., г. Переяслав, ул. Сухомлинского, 30.

Свидетельство о внесении в Государственный реестр субъектов издательского дела

(регистрация: серия KB, № 12268-1152 Р от 01.02.2007; перерегистрация: серия KB, №21383-11183 ПР от 17.06.2015.)

Тел./факс +38(044) 293-11-17; +38(068) 355-83-20; e-mail: ekon.dek@ukr.net

Сайт сборника научных трудов: <https://economic-bulletin.com>

Периодическое научное издание «Экономический вестник университета» зарегистрировано в международной базе данных периодических изданий:

ISSN 2306-546X (print)

ISSN 2414-3774 (online)

Key title: *Ekonomičnij visnik universitetu*

Abbreviated key title: *Ekon. visn. univ.*

Индексирование и реферирование: «Украиника Наукова», «Джерело».

Международные информационные и наукометрические базы данных: Directory of Open Access Journals (DOAJ), ERIH PLUS, IDEAS/RePEc, Index Copernicus International (ICI), Central and Eastern European Online Library (CEEOL), Ulrich's Periodicals Directory (CША), Google Scholar, Research Bible, Национальная библиотека Украины имени В.И. Вернадского, Украинские научные журналы.

Ministry of Education and Science of Ukraine
Hryhorii Skovoroda University in Pereiaslav

University Economic Bulletin

Collection of scientific articles of scientists
and post-graduate students

ISSUE 52

<https://doi.org/10.31470/2306-546X-2022-52>

Established in 2006
Issued quarterly

Pereiaslav
2022

The collection contains the scientific articles on actual issues of the modern economics, national economy of Ukraine, economic theory, finance, accounting, management, marketing, entrepreneurship development, agricultural economy, functioning of financial system and social sphere, theory and practice of research in the field of modern teaching and methodological technologies for training specialists.

For scientists, teachers, students of economic specialties, employees of financial and credit institutions and entrepreneurs.

Editorial Board: L. O. Marmul, Doctor of Economics (chief editor);

O. D. Hordei, Doctor of Economics; L. A. Goroshkova, Doctor of Economics; M. M. Ignatenko, Doctor of Economics; Y. V. Kaliuga, Doctor of Economics; O. P. Kyrylenko, Doctor of Economics; M. O. Kuzheliev, Doctor of Economics; I. G. Lukianenko, Doctor of Economics; O. A. Marchenko, Doctor of Economics; M. D. Pasichnyi, Doctor of Economics; V. B. Tropina, Doctor of Economics; A. V. Cherep, Doctor of Economics; I. Y. Chugunov, Doctor of Economics; B. O. Yazlyuk, Doctor of Economics; L. Y. Levaieva, Candidate of Economics; V. V. Malyshko, Candidate of Economics; I. M. Makarchuk, Candidate of Economics; O. M. Palamarchuk, Candidate of Economics; T. O. Rybakova, Candidate of Economics; S. T. Sliusar, Candidate of Economics; G. V. Chaban, Candidate of Economics; S. Y. Kucherenko, Candidate of Economics (Secretary).

International Editorial Board: V. Voronov, Doctor of Sociology (Latvia); A. Ignasiak-Szulc, Doctor of Economics (Poland); A. Levitska, Doctor of Economics (Republic of Moldova); V. Menshikov, Doctor of Sociology (Latvia); M. Piotrowska-Trybull, Doctor of Economics (Poland); M. Khitov, Doctor of Economics (Bulgaria); V. Juščius, Doctor of Sociology (Lithuanian).

Recommended by the Academic Council of Hryhorii Skovoroda University in Pereiaslav. Protocol No 8 dated March 17, 2022.

By the decision of Presidium of Higher Attestation Committee of Ukraine dated February 10, 2010, No 1-05/1 Collection of Scientific Articles «University Economic Bulletin» was included to the new list of the professional publications of Ukraine, in which results of Dissertations in Economy for the Doctor and Candidate scientific degrees may be published.

By the order of the Ministry of Education and Science of Ukraine № 1021 from October 7, 2015 and according to the resolution of the State Attestation Board of the Ministry of Education and Science of Ukraine from September 29, 2015 the Collection of Scientific Articles of Scientists and Post-graduate Students «University Economic Bulletin» is re-registered as a professional scientific publication of Ukraine where the research results of doctoral and candidate theses in Economics can be published.

By the order of the Ministry of Education and Science of Ukraine № 1301 from October 15, 2019 and according to the resolution of the Attestation Board of the Ministry of Education and Science of Ukraine from October 15, 2019, the Collection of Scientific Articles of Scientists and Post-graduate Students «University Economic Bulletin» is included to the List of scientific professional publications of Ukraine, category «B».

Address of Editorial Board:

08400, Pereiaslav, Sukhomlynskogo Str., 30, office 107.

Founder and issuer: Hryhorii Skovoroda University in Pereiaslav.

Cover page designer: O.V. Popenko

Corrector: T.O. Rybakova

Layout: A.V. Serdyuk

Signed for print on March 18, 2022. Format 60x84/8.

Offset paper №1.

Type Arial. Offset print. Conventional printed sheet. 23,60.

Issued sheets 23,11. 100 copies.

Hryhorii Skovoroda University in Pereiaslav.

08400, Kyiv Region, Pereiaslav, Sukhomlynskogo Str., 30.

Certificate on inclusion to the State Publisher Register

(registration: series KB, No 12268-1152 P dated 01.02.2007; re-registration: series KB, No 21383-11183 PR dated 17.06.2015).

Tel./fax +38 (04567) 5–66–71; 5–63–94; e-mail: ekon.dek@ukr.net

Website of scientific bulletin: <https://economic-bulletin.com>

Serial publication «University Economic Bulletin»,

Registered in the international database of serial publications:

ISSN 2306-546X (print)

ISSN 2414-3774 (online)

Key title: Ekonomіchnij visnik universitetu

Abbreviated key title: Ekon. visn. univ.

Indexing and reviewing: Ukrainika Naukova, Dzherelo.

International information and scientometric data base: Directory of Open Access Journals (DOAJ), ERIH PLUS, IDEAS/RePEc, Index Copernicus International (ICI), Central and Eastern European Online Library (CEEOL), Ulrich's Periodicals Directory (USA), Google Scholar, Research Bible, National Library of Ukraine after V.I. Vernadskiy, Ukrainian Scientific Journals.

e-mail: m.pasichnyi@knute.edu.ua
 orcid.org/0000-0001-7663-776X

ДАННЫЕ О АВТОРЕ

Пасечный Николай Дмитриевич, доктор экономических наук, доцент, профессор кафедры финансов, Киевский национальный торгово-экономический университет, 02156, г. Киев, Киото 19
 e-mail: m.pasichnyi@knute.edu.ua

DATA ABOUT THE AUTHOR

Pasichnyi Mykola, Sc.D., Associate professor, Professor of Department of Finance, Kyiv National University of Trade and Economics 02156, Kyiv, 19, Kioto st.
 e-mail: m.pasichnyi@knute.edu.ua

Подано до редакції 03.02.2022
 Прийнято до друку 26.02.2022

УДК 336.1.

<https://doi.org/10.31470/2306-546X-2022-52-176-181>

СТРАТЕГІЧНІ ПРІОРИТЕТИ РОЗВИТКУ ФІНАНСОВОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

Чорновол А. О.

Актуальність теми дослідження. В умовах глобалізації одним з ключових пріоритетів реалізації фінансової політики як в світі, так і в Україні, є послаблення негативного впливу екзогенних та ендогенних факторів на економічне зростання, створення умов для розвитку фінансової системи.

Постановка проблеми. За відсутності стратегічної скоординованості органів державного управління у фінансовій сфері можуть суттєво загостритись ризики зниження її результативності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика розвитку фінансової системи в умовах глобалізації розкривається в багатьох наукових дослідженнях зарубіжних вчених: Дж. Кейнса, Р. Масгрейва, П. Самуельсона, Дж. Стігліца. Серед вітчизняних науковців слід виділити таких як: А. Єпіфанов, Ю. Пасічник, І. Сало, В. Федосов та інших.

Виділення недосліджених частин загальної проблеми. Значний рівень невизначеності та мінливості соціально-економічних проблем, потребують відновлення контрольованості та встановлення стратегічної орієнтації розвитку фінансової системи.

Постановка завдання, мети дослідження. Завданнями дослідження є: визначити особливості функціонування фінансової системи України в сучасних умовах; здійснити аналіз та оцінку її показників. Метою дослідження є обґрунтування пріоритетів розвитку фінансової системи України в умовах глобалізації.

Метод або методологія проведення дослідження. Для досягнення поставленої мети застосовано комплекс загальнонаукових і спеціальних методів: системно-структурний аналіз; розрахунково-аналітичний метод; формально-логічний аналіз; метод наукового абстрагування.

Викладення основного матеріалу (результати роботи). Визначено особливості функціонування вітчизняної фінансової системи, здійснено оцінку показників та обґрунтовано пріоритети її розвитку.

Галузь застосування результатів. Результати дослідження можуть бути використані в процесі реформування фінансової системи та її складових.

Висновки відповідно до статті. На даному етапі вагомим завданням є розробка нових науково-обґрунтованих підходів щодо напрямів розвитку фінансової системи на основі впровадження системного моніторингу макроекономічних дисбалансів, що сприятиме підвищенню якості оцінювання макроекономічних та фінансових ризиків, створенню єдиної інформаційної бази для ухвалення обґрунтованих управлінських рішень у фінансовій сфері.

Ключові слова: фінанси, фінансова політика, фінансова система, фінансовий сектор, державні фінанси, державні витрати.

СТРАТЕГИЧЕСКИЕ ПРИОРИТЕТЫ РАЗВИТИЯ ФИНАНСОВОЙ СИСТЕМЫ УКРАИНЫ В УСЛОВИЯХ ГЛОБАЛИЗАЦИИ

Чорновол А. О.

Актуальность темы исследования. В условиях глобализации одним из ключевых приоритетов реализации финансовой политики как в мире, так и в Украине является ослабление негативного влияния экзогенных и эндогенных факторов на экономический рост, создание условий для развития финансовой системы.

Постановка проблемы. В отсутствие стратегической скоординированности органов государственного управления в финансовой сфере могут существенно обостриться риски снижения ее результативности.

Анализ последних исследований и публикаций. Проблематика развития финансовой системы в условиях глобализации раскрывается во многих научных исследованиях зарубежных ученых: Дж. Кейнса, Р. Масгрейва, П. Самуэльсона, Дж. Стиглица. Среди отечественных ученых следует выделить таких как: А. Епифанов, Ю. Пасечник, И. Сало, В. Федосов и другие.

Выделение неисследованных частей всеобщей проблемы. Значителен уровень неопределенности и изменчивости социально-экономических проблем, требующих восстановления контролируемости и установления стратегической ориентации развития финансовой системы.

Постановка задачи, цели исследования. Задачами исследования являются: определить особенности функционирования финансовой системы Украины в современных условиях; осуществить анализ и оценку его показателей. Целью исследования является обоснование приоритетов развития финансовой системы Украины в условиях глобализации.

Метод или методология проведения исследования. Для достижения поставленных целей применен комплекс общенаучных и специальных методов: системно-структурный анализ; расчетно-аналитический метод; формально-логический анализ; метод научного абстрагирования.

Изложение основного материала (результаты). Определены особенности функционирования отечественной финансовой системы, осуществлена оценка показателей и обоснованы приоритеты ее развития.

Область применения результатов. Результаты исследования могут быть использованы в процессе реформирования финансовой системы и ее составляющих.

Выводы в соответствии со статьей. На данном этапе важной задачей является разработка новых научно-обоснованных подходов к направлениям развития финансовой системы на основе внедрения системного мониторинга макроэкономических дисбалансов, что будет способствовать повышению качества оценки макроэкономических и фискальных рисков, созданию единой информационной базы для принятия обоснованных управленческих решений в финансовой сфере.

Ключевые слова: финансы, финансовая политика, финансовая система, финансовый сектор, государственные финансы, государственные расходы.

STRATEGIC PRIORITIES FOR THE DEVELOPMENT OF THE FINANCIAL SYSTEM OF UKRAINE IN THE CONDITIONS OF GLOBALIZATION

Chornovol Alla

Relevance of the research topic. In the context of globalization, one of the key priorities of financial policy in the world and in Ukraine is to reduce the negative impact of exogenous and endogenous factors on economic growth, creating conditions for the development of the financial system.

Formulation of the problem. In the absence of strategic coordination of public administration bodies in the financial sphere, the risks of reducing its effectiveness may increase significantly.

Analysis of recent research and publications. Problems of development of the financial system in the context of globalization are revealed in many scientific studies of foreign scholars: J. Keynes, R. Musgrave, P. Samuelson, J. Stiglitz. Among domestic scientists should be noted such as: A. Epifanov, Y. Pasichnyk, I. Salo, V. Fedosov and others.

Selection of unexplored parts of the general problem. Significant levels of uncertainty and variability of socio-economic problems require the restoration of control and the establishment of strategic orientation of the financial system.

Problem setting, research goals. The objectives of the study are: to determine the features of the financial system of Ukraine in modern conditions; to analyze and evaluate its indicators. The purpose of the study is to substantiate the priorities of Ukraine's financial system in the context of globalization.

Method or methodology of the study. To achieve this goal, a set of general scientific and special methods was used: system-structural analysis; calculation and analytical method; formal-logical analysis; method of scientific abstraction.

Presentation of the main material (results of work). The peculiarities of the functioning of the domestic financial system are determined, the indicators are assessed and the priorities of its development are substantiated.

Field of application of results. The results of the study can be used in the process of reforming the financial system and its components.

Conclusions according to the article. At this stage, an important task is to develop new scientifically sound approaches to the development of the financial system through the introduction of systematic monitoring of macroeconomic imbalances, which will improve the quality of macroeconomic and fiscal risks, create a single information base for sound management decisions in finance.

Keywords: finance, financial policy, financial system, financial sector, public finance, public expenditures.

JEL classification: G18, H00, H60

Актуальність теми дослідження. В умовах глобалізації одним з ключових пріоритетів реалізації фінансової політики як в світі, так і в Україні, є послаблення негативного впливу екзогенних та ендегенних факторів на економічне зростання, створення умов для розвитку фінансової системи. За відсутності стратегічної скоординованості органів державного управління у фінансовій сфері можуть суттєво загостритись ризики зниження її результативності.

Пандемія COVID-19 підкреслила важливість розробки нових підходів щодо розвитку системи державного фінансового регулювання, удосконалення її інструментарію. Успішність реалізації зазначеного завдання безпосередньо залежить від забезпеченості адаптованості державної фінансової політики до соціально-економічних процесів з урахуванням їх циклічності та динамічності. Вагомим напрямом є зменшення асиметрій та диспропорцій розвитку фінансової системи, що потребує обґрунтування пріоритетів її розвитку, вироблення концептуальних засад реформування.

Якісний рівень функціонування фінансової системи є фундаментальною основою економічної диверсифікації. Глобалізація зумовлює посилення зовнішніх факторів на розвиток фінансової системи як в країнах з розвинутою так і перехідною економікою. Відповідно актуалізуються питання удосконалення державної політики у зазначеній сфері, підвищення якісного рівня державного фінансового інструментарію, що зумовлює необхідність вирішення низки конкретних завдань.

Ступінь дослідження даної проблеми вченими. Проблематика розвитку фінансової системи в умовах глобалізації розкривається в багатьох наукових дослідженнях зарубіжних вчених: Дж. Кейнса [1], Р. Масгрейва [2], П. Самуельсона [3], Дж. Стігліца [4]. Серед вітчизняних науковців слід виділити таких як: А. Єпіфанов [5], Ю. Пасічник [6], І. Сало [7], В. Федосов [8] та інших. При всій значущості розробок вітчизняних і зарубіжних науковців на даний час недостатньо розкритими залишаються питання ефективності функціонування фінансової системи в умовах глобалізації. Подальшого розвитку потребує фінансово-бюджетний інструментарій. Існує об'єктивна необхідність побудови дієвої системи оцінки ефективності функціонування фінансової системи та чинників, що здійснюють вплив на її якісний рівень.

Метою дослідження є обґрунтування стратегічних пріоритетів розвитку фінансової системи в умовах глобалізації.

Завдання дослідження. Для досягнення зазначеної мети поставлено такі завдання: визначити особливості функціонування фінансової системи України в сучасних умовах; здійснити аналіз та оцінку її показників; обґрунтувати пріоритети розвитку фінансової системи України в умовах глобалізації.

Методи дослідження. Для досягнення поставленої мети застосовано комплекс загальнонаукових і спеціальних методів: системно-структурний аналіз – при оцінці особливостей функціонування фінансової системи України; розрахунково-аналітичний – при оцінці показників сектору загального державного управління, бюджетів фондів загальнообов'язкового державного соціального і пенсійного страхування, зведеного бюджету України, валового зовнішнього боргу, державного та гарантованого державного боргу; формально-логічний аналіз – при розкритті підходів до якісних характеристик функціонування фінансової системи; наукового абстрагування при обґрунтуванні пріоритетів розвитку фінансової системи в умовах глобалізації.

Результати дослідження. В сучасних умовах соціально-економічного розвитку країн змінюються підходи щодо формування й реалізації державної політики у фінансовій сфері. Внаслідок пандемії та посилення волатильності соціально-економічної динаміки, потреба підтримки бізнесу та вразливих верств населення активізувала необхідність розробки нових підходів до державної фінансової підтримки розвитку економіки, перегляд та пом'якшення загальноприйнятих фіскальних правил з метою отримання додаткових фінансових ресурсів. В багатьох країнах суттєво зросли обсяги державної підтримки. Зокрема, в країнах з розвинутою економікою в останні роки її обсяг перевищує 4% ВВП. При цьому, в країнах з перехідною економікою загальний обсяг додаткових витрат оцінюється на рівні до 3,5% ВВП. Це свідчить про помірні обсяги фіскального стимулювання в країнах з перехідною економікою, що значним чином пов'язано з високим рівнем витрат на обслуговування боргу та незначними можливостями залучення фінансових ресурсів.

Доцільно відмітити, що міжнародні фінансові організації з метою мінімізації впливу наслідків пандемії COVID-19 рекомендують спрямовувати додатковий інвестиційний ресурс в сферу охорони здоров'я та освіти, розвиток інфраструктури, забезпечуючи також достатній контроль за результативністю таких витрат. Відповідно оптимізація джерел державних надходжень та напрямів державних витрат, підвищення їх результативності та ефективності є пріоритетними завданнями при формуванні фінансової політики. Разом з цим, в умовах обмеженості державних фінансових ресурсів актуалізуються питання підвищення якості їх розподілу, а також протидії утворенню макроекономічних дисбалансів, які в подальшому можуть вплинути на можливість виконання завдань державної фінансової політики. Проте, наявний моніторинг фіскальних ризиків, який здійснюється протягом останніх років в країнах з перехідною економікою, охоплює досить вузьке коло фінансових показників та не передбачає розроблення заходів щодо мінімізації фіскальних ризиків. При визначенні фіскальних ризиків на перспективу мають бути охоплені ризики, що існували до кризи, і додаткові ризики, які викликані діями та заходами державної політики, пов'язаними з мінімізацією наслідків пандемії.

При обґрунтуванні пріоритетів розвитку фінансової системи слід врахувати існуючі ризики, що мають визначальний вплив на її функціонування та передбачити відповідні напрями корекції: мінімізація дисбалансів у системі державних фінансів та недопущення зростання боргового навантаження; недопущення надмірного збільшення дефіциту державного бюджету з орієнтацією на поступове його зниження; удосконалення

ФІНАНСИ, ГРОШОВИЙ ОБІГ, КРЕДИТ

механізму адміністрування сплати податків; реалізація вираженої політики щодо державних витрат поряд із зниженням непродуктивних/неефективних; досягнення оптимального балансу між видатками соціального та капітального характеру. Оскільки зважаючи на пріоритетність здійснення саме витрат соціального характеру, залишається достатньо високим ризик недофінансування капітальних видатків, які можуть забезпечити поштовх в стимулюванні економічного зростання; недопущення прийняття рішень щодо державної підтримки без належних фінансових розрахунків як в частині стимулювання економічного зростання так і соціального захисту населення; підвищення рівня бюджетної дисципліни.

В Україні, на даний час, фінансовій політиці притаманні тимчасові пом'якшення фіскальних правил, віднайдення шляхів більш раціонального перерозподілу державних фінансових ресурсів та певною мірою їх збільшення на розвиток людського капіталу при зниженні надходжень. Вагомими завданнями є обґрунтування напрямів протидії фіскальним ризикам шляхом забезпечення системного планування бюджетного процесу, а також перегляд пріоритетів спрямування державних фінансових ресурсів та державної підтримки. Значний рівень невизначеності визначає необхідність оперативного державного реагування. З метою зменшення рівня впливу та уникнення ризиків державних втрат важливим є відновлення контрольованості та встановлення стратегічної орієнтації розвитку фінансового сектору. Актуалізуються завдання підвищення стійкості державних фінансів, недопущення різких темпів збільшення фіскального навантаження та нарощування державного боргу, надання на достатньому рівні державної підтримки громадянам які її потребують.

За 2013-2020 рр. в секторі загального державного управління частка доходів у ВВП складала – 40,3%, у тому числі за 2013-2016 рр. – 40,8%, за 2017-2020 рр. – 39,8%; частка витрат у ВВП складала – 43,3%, у тому числі за 2013-2016 рр. – 44,0%, за 2017-2020 рр. – 42,6%. Частка доходів та витрат бюджетів фондів загальнообов'язкового державного соціального і пенсійного страхування України у ВВП за 2013-2020 рр. складає відповідно 13,4% і 13,5%, у тому числі за 2013-2016 рр. – 15,4% і 15,4%, за 2017-2020 рр. – 11,4% та 11,5%. Частка доходів та видатків зведеного бюджету України у ВВП за 2013-2020 рр. складає відповідно 32,0% і 34,8%, у тому числі за 2013-2016 рр. – 30,9% і 34,4%, за 2017-2020 рр. – 33,1% та 35,1%. Частка державного та гарантованого державного боргу у ВВП за 2013-2020 рр. складала – 63,9%, у тому числі за 2013-2016 рр. – 67,0%, за 2017-2020 рр. – 60,8%. Частка валового зовнішнього боргу у ВВП за 2013-2020 рр. складала – 91,1%, у тому числі за 2013-2016 рр. – 98,0%, за 2017-2020 рр. – 87,6%. (табл. 1).

Таблиця 1. Показники розвитку фінансової системи України за 2013-2021 рр.

	Сектор загального державного управління		Показники бюджетів фондів загальнообов'язкового державного соціального і пенсійного страхування України		Зведений бюджет України		Державний та гарантований державний борг	Валовий зовнішній борг
	Частка доходів у ВВП, %	Частка витрат у ВВП, %	Частка доходів у ВВП, %	Частка витрат у ВВП, %	Частка доходів у ВВП, %	Частка видатків у ВВП, %	Частка у ВВП, %	Частка у ВВП, %
2013	41.8	45.9	18.9	18.9	29.1	33.0	38.4	75.4
2014	40.5	45.2	16.5	16.7	28.7	34.2	69.4	-
2015	42.4	44.0	14.3	14.5	32.8	35.0	79.1	-
2016	38.5	40.7	11.7	11.6	32.8	35.5	80.9	120.6
2017	40.3	41.7	10.7	10.7	34.1	35.1	71.8	102.8
2018	39.8	41.9	10.8	11	33.3	34.5	60.9	87.8
2019	39.5	41.6	11.9	11.8	32.4	37.8	50.2	78.6
2020	39.7	45.3	12.2	12.5	32.6	33.0	60.4	81.2
2021								
I квартал	40.5	41.9	12.7	13.5	32.8	33.3	-	78.6
II квартал	44.1	45.0	23.2	24	34.8	35.4	-	75.2
III квартал	34.1	33.2	27.3	28.3	32.1	31.9	-	69.1

Джерело: складено та розраховано за даними <https://www.minfin.gov.ua/>

За результатами оцінки показників розвитку фінансової системи України, доцільно відзначити поступові певні прогресивні кроки у таких компонентах, як підтримання на економічно безпечному рівні дефіциту бюджету та державного боргу. Разом з цим, реалізація фінансової політики повинна здійснюватись у напрямку забезпечення поетапного зниження дефіциту державного бюджету, зменшення державного і гарантованого державою боргу та вартості його обслуговування. Вагомим завданням є забезпечення впровадження системного моніторингу оцінки макроекономічних дисбалансів, що надасть можливість для врахування макроекономічних та фіскальних ризиків, їх мінімізації при формуванні та реалізації державної фінансової політики, створенню єдиної інформаційної бази для ухвалення управлінських рішень у фінансовій сфері.

Доцільно відмітити, що згідно «Бюджетної декларації 2022-2024 рр.» визначено важливість: «нарощення дохідної частини бюджету, зокрема шляхом застосування заходів щодо зниження рівня тіньового сектору економіки, погашення податкового боргу; створення умов для нарощення експорту вітчизняних товарів та підвищення їх конкурентоспроможності; створення умов для залучення інвестицій у нові виробництва; створення індустріальних парків з податковими стимулами для нових підприємств; удосконалення механізму управління державним боргом; перегляду джерел формування та напрямів використання спеціального фонду державного бюджету; підвищення рівня соціальних стандартів; удосконалення механізму перерозподілу бюджетних видатків; здійснення капітальних вкладень на достатньому рівні; зміцнення фінансової спроможності територіальних громад та закріплення за місцевими бюджетами стабільних джерел їх наповнення; підвищення рівня відповідальності органів державної влади та органів місцевого самоврядування з одночасним розмежуванням сфер їх відповідальності у зв'язку з посиленням децентралізаційних процесів»[9].

Разом з цим, на даному етапі, доцільним є розробка заходів щодо підтримки вітчизняної економіки в період пандемії та подолання її наслідків як у короткостроковій так і у середньостроковій перспективі з чітким визначенням потреб у фінансуванні, що є передумовою передбачення відповідних коштів в державному бюджеті; підвищення результативності використання бюджетних коштів та поліпшення бюджетної дисципліни. Зокрема, в частині впровадження відповідальності за несвоєчасну підготовку паспортів бюджетних програм, подання фінансової та бюджетної звітності; забезпечення встановлення в бюджетних запитах, паспортах бюджетних програм та звітах про їх виконання взаємозв'язку між обсягами виділених фінансових ресурсів та результатами державної фінансової політики у відповідних сферах діяльності; повноцінне впровадження огляду державних витрат для забезпечення якісної оцінки їх ефективності і доцільності, публічне обговорення результатів таких оглядів та врахування під час формування галузевих стратегій; забезпечення визначення потреб у бюджетних видатках з урахуванням новітніх викликів, що постають в умовах пандемії, з урахуванням необхідності адаптації державної політики до соціально-економічних процесів; унормування ключових компонентів фінансового контролю за використанням державних коштів (державний фінансовий контроль, державний зовнішній фінансовий контроль (аудит), державний внутрішній фінансовий контроль) тощо; забезпечення повноцінного обміну інформацією між органами державного управління та чіткий розподіл повноважень, що дасть можливість забезпечити спрямування з державного бюджету місцевим бюджетам необхідного фінансового ресурсу для виконання делегованих повноважень, а також переглянути закріплені в Бюджетному кодексі України підхід щодо горизонтального вирівнювання податкоспроможності місцевих бюджетів, визначення частки відрахування до місцевих бюджетів податку на доходи фізичних осіб та формування й визначення обсягів міжбюджетних трансфертів.

Висновки. Проведене дослідження дає можливість визначити, що на даному етапі вагомим завданням є розробка нових науково-обґрунтованих підходів щодо напрямів розвитку фінансової системи. На розвиток фінансової системи України в останні роки здійснювали вплив ряд негативних факторів як екзогенних так і ендегенних, відповідно вагомим завданням постало розробка та впровадження системного моніторингу макроекономічних дисбалансів, що сприятиме підвищенню якості оцінювання макроекономічних та фінансових ризиків, створенню єдиної інформаційної бази для ухвалення управлінських рішень та виробленню заходів щодо їх мінімізації. Фінансова політика повинна здійснюватись у напрямку забезпечення поетапного зниження дефіциту державного бюджету, зменшення державного і гарантованого державою боргу та вартості його обслуговування. Механізм державного фінансового регулювання повинен сприяти розвитку не окремих компонентів фінансової системи, а бути спрямованим на збалансований розвиток всіх її складових, які повинні швидше модернізуватись у відповідь на запити суспільного розвитку. З цією метою вагомими напрямками розвитку фінансової системи є формування середовища, яке стимулюватиме залучення інвестицій у вітчизняну економіку. Розкриття зазначених питань потребує подальших наукових досліджень.

Список використаних джерел

1. Кейнс Дж. М. *Общая теория занятости, процента и денег*; пер. с англ. М.: Либроком, 2017. 352 с.
2. Масгрейв Р. А., Масгрейв П. Б. *Государственные финансы: теория и практика* / пер. с 5-го англ. изд. 1989. М.: Бизнес Атлас, 2009. 716 с.
3. Самуэльсон П. Э., Нордхаус В. Д. *Экономика*. 19-е изд.; пер. с англ. М.: Вильямс, 2015. 1360 с.
4. Стиглиц Дж. *Цена неравенства. Чем расслоение общества грозит нашему будущему*; пер. с англ. М.: Эксмо, 2016. 512 с.
5. Єпіфанов А., Макаренко М. *Економіка і суспільство: до 75-річчя утворення Сум. обл. Суми: Мрія-1, 2015. 203 с.*
6. Пасічник Ю. В. *Методологічні основи формування видатків державного бюджету України. Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія : Економіка. 2020. № 17. С. 79-83.*
7. Сало І. *Сучасний погляд на процес оптимізації повернення проблемних кредитів українських банків. Вісник Національного банку України. 2014. № 7. С. 64.*
8. Федосов В., Юхименко П. *Інституціональне середовище та його вплив на формування і використання бюджетних ресурсів держави. Ринок цінних паперів України. 2018. №1-2. С. 3-14.*
9. *Про бюджетну декларацію на 2022-2024 роки: Постанова Верховної ради України від 15.07.2021 р. № 1652-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1652-20#Text>*

References

1. Kejns, Dzh. M. (2017). *Obschaya teoriya zanyatosti, protsenta i deneg* [The general theory of employment, interest and money]. Moscow: Ly'brokom. 352 p. [in Rus].
2. Mashreiv, R. A., Mashreiv P. B. (2009). *Gosudarstvennyie finansyi: teoriya i praktika* [Public Finance: Theory and Practice] per. s 5-ho anhl. yzd. [1989]. M.: Byznes Atlas. 716 p. [in Rus].
3. Samuel'son, P. E., Nordkhaus, V. D. (2015). *Ekonomika* [Economics]. 19nd ed. (Trans.). Moscow: Vyl'yams [in Rus].
4. Sty'gly'cz, Dzh. (2016). *Tsena neravenstva. Chem rassloenie obschestva grozit nashemu buduschemu* [The price of inequality. How does the stratification of society threaten our future]. (Trans.). Moscow: Éksmo. 512 p [in Rus].
5. Iepifanov, A., Makarenko, M. (2015). *Ekonomika i suspilstvo: do 75-richchia utvorennia Sum. obl.* [Economy and society: to the 75th anniversary of the Sumy region] Sumy: Mriia-1. 203 p. [in Ukr].
6. Pasichnyk, Yu. V. (2020). *Metodolohichni osnovy formuvannia vydatkiv derzhavnoho biudzhetu Ukrainy* [Methodological bases of formation of expenses of the state budget of Ukraine]. *Naukovi zapysky Natsionalnoho universytetu «Ostrozka akademiia»*. Serii : Ekonomika, 17. 79-83. [in Ukr].
7. Salo, I. (2014). *Suchasnyi pohliad na protses optymizatsii povernennia problemnykh kredytiv ukrainskykh bankiv* [A modern view of the process of optimizing the repayment of problem loans of Ukrainian banks]. *Visnyk Natsionalnoho banku Ukrainy*, 7. 64. [in Ukr].
8. Fedosov V., Yukhymenko P. (2018). *Instytutsionalne seredovyshche ta yoho vplyv na formuvannia i vykorystannia biudzhethnykh resursiv derzhavy* [Institutional environment and its impact on the formation and use of state budget resources]. *Rynok tsinnykh paperiv Ukrainy*, 1-2. 3-14. [in Ukr].
9. *Pro biudzhethnu deklaratsiiu na 2022-2024 roky* [On the budget declaration for 2022-2024]: *Postanova Verkhovnoi rady Ukrainy vid 15.07.2021 № 1652-IX*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1652-20#Text>

ДАНІ ПРО АВТОРА

Чорновол Алла Олегівна, доктор економічних наук, доцент, завідувач кафедри фінансів та банківської справи Чернівецького торговельно-економічного інституту Київського національного торговельно-економічного університету
e-mail: alla_trufen@ukr.net
ORCID: 0000-0001-5155-7317
Researcher ID: P-2941-2016

ДАННЫЕ ОБ АВТОРЕ

Чорновол Алла Олеговна, доктор экономических наук, доцент, заведующий кафедрой финансов и банковского дела Черновицкого торгово-экономического института Киевского национального торгово-экономического университета
e-mail: alla_trufen@ukr.net

DATA ABOUT THE AUTHOR

Alla Chornovol, Doctor of Economics, Full Professor, Chernivtsi Instistute of Trade and Economics of Kyiv National University of Trade and Economics, Ukraine
e-mail: alla_trufen@ukr.net

Подано до редакції 23.02.2022

Прийнято до друку 15.03.2022

УДК 330.33.012:669(477)

<https://doi.org/10.31470/2306-546X-2022-52-181-191>

МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ОЦІНКИ УПУЩЕНОЇ ВИГОДИ

**Горошкова Л. А.,
Антонюк Д. А.,
Васильєва О. О.**

Актуальність теми дослідження. Російська збройна агресія проти України завдала українській економіці значних матеріальних втрат: руйнування інфраструктури, знищення та пошкодження майна підприємств усіх форм власності. Особливо відчутними є збитки для підприємств малого та середнього бізнесу, для яких є характерним високий рівень ризику й нестабільності доходів внаслідок вагомій залежності від зовнішніх чинників. Малий та середній бізнес за своєю природою орієнтовані на використання доступних ресурсів, що, в першу чергу, можуть бути втраченими чи пошкодженими. Розвиток малого бізнесу, який виконує низку специфічних соціально-економічних функцій, є локомотивом багатьох економік світу, надзвичайно важливий у відбудові економіки України у післявоєнний час.

Постановка проблеми. Задля відновлення України існує необхідність оцінки збитків суб'єктів господарювання, що складається із вартості пошкодженого майна та упущеної вигоди. Отже на сьогодні існує необхідність у швидкій розробці алгоритму/методики оцінки упущеної вигоди від військових дій.